

pentru Sănătate Publică a fost utilizată pentru a susține măsurile de diagnostic, tratament și profilaxie a hepatitelor virale. În studiu au fost folosite metode epidemiologice, analitice și statistice.

Cuvinte-cheie: hepatită virală, program național, proces epidemic

Summary

Results of the implementation of the National Program against viral hepatitis B, C and D in 2017

This article discusses particularities of modern evolution of epidemic process of viral hepatitis B, C and D in the Republic of Moldova and the implementation of measures of control and response to these diseases, such as named before National Program which last year have been developed and implemented in the Republic of Moldova. As a result of the introduction of the previous three programs the morbidity of parenteral viral hepatitis has decreased significantly. But in order to further reduce the incidence of acute viral hepatitis to the indicators registered in most European countries, as well as to improve the epidemiological situation and the health status of the population of the Republic of Moldova it is necessary to implement consequently all the objectives of the present Program. Also scientific data on the epidemiology of viral hepatitis provided by the staff of laboratory of blood borne infections from the National Agency for Public Health have been used to argue prophylaxis measures against viral hepatitis. The epidemiological, analytical and statistical methods have been applied in the study.

Keywords: viral hepatitis, National Program, epidemic process

Резюме

Результаты внедрения Национальной программы по борьбе с вирусными гепатитами В, С и D в 2017 году

В статье обсуждаются особенности современной эволюции эпидемического процесса вирусных гепатитов В, С и D в Республике Молдова и внедрение мер по борьбе с этими заболеваниями и реагированию на них, отражённых в Национальной программе борьбы с вирусными гепатитами В, С и D на 2017-2021 годы, которая впоследствии была одобрена для реализации в Республике Молдова с 2017 года. После принятия трех предыдущих программ заболеваемость парентеральными вирусными гепатитами значительно снизилась. Однако необходимо снизить показатели заболеваемости острыми вирусными гепатитами до уровня зарегистрированных показателей в большинстве европейских стран, а также для улучшения эпидемиологической ситуации и состояния здоровья населения Республики Молдова необходимо последовательное внедрение всех задач представленной программы. Кроме того, информация об эпидемиологии вирусных гепатитов, представляемая сотрудниками лаборатории гемо-

CZU: 616.36-002S72

REZULTATELE IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI NAȚIONAL DE COMBATERE A HEPATITELOR VIRALE B, C ȘI D ÎN ANUL 2017

O. SAJIN, C. SPÎNU, L. SUVEICA, T. HOLBAN,
Ș. GHEORGHÎȚA, D. ROTUNDU, M. ISAC,
I. SPÎNU, I. OSOIANU, A. SERBULENCO,
D. DEMIȘCAN, E. PALANCIUC

Rezumat

În prezentul articol sunt discutate particularitățile evoluției moderne a procesului epidemic prin hepatitele virale B, C și D în Republica Moldova și implementarea măsurilor de control și de răspuns la aceste boli, cum ar fi Programul Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2017-2021, care a fost aprobat, ulterior a fost propus pentru implementare în Republica Moldova începând cu 2017. Ca urmare a aplicării celor trei programe anterioare, morbiditatea prin hepatite virale parenterale a scăzut semnificativ. Dar, pentru a reduce în continuare incidența hepatitelor virale acute la nivelul indicatorilor înregistrați în majoritatea țărilor europene, precum și pentru a îmbunătăți situația epidemiologică și starea de sănătate a populației Republicii Moldova, este necesar să fie implementate consecvent toate obiectivele din prezentul program. De asemenea, informația privind epidemiologia hepatitelor virale oferită de personalul Laboratorului de infecții hemotransmisibile din cadrul Agenției Naționale

трансмиссивных инфекций Национального агентства общественного здравоохранения была использована для улучшения диагностики, лечения и профилактики вирусных гепатитов. В исследовании использовались эпидемиологические, аналитические и статистические методы.

Ключевые слова: вирусный гепатит, национальная программа, эпидемический процесс

Introducere

Hepatitele virale, în special cele cu transmitere parenterală, continuă să fie o problemă majoră de sănătate publică pentru Republica Moldova, din cauza ratelor înalte de morbiditate, mortalitate și invaliditate ca urmare a cronicizării infecției. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății, două miliarde de persoane au fost în contact cu virusul hepatitei B, dintre care 257 de milioane au devenit infectați cronici. Acestea provoacă circa 887 000 de decese anual, majoritatea din cauza complicațiilor, precum sunt ciroza, hepatocarcinomul primar. În Republica Moldova, prevalența infecției cronice cu virusul hepatitei B este de aproximativ 30 000 cazuri, iar a cirozei hepatice de aceeași etiologie constituie circa 3000 cazuri, iar persoanele infectate cu virusul hepatitei B comportă un potențial înalt de infectare cu virusul hepatitei D [5, 7]. Totodată, circa 71 milioane de persoane la nivel global sunt infectate cronic cu virusul hepatitei C, din aceștia aproximativ 339 000 decedează anual din cauza complicațiilor asociate acestei maladii. În țara noastră sunt înregistrate circa 15 000 de persoane cu infecție cronică cu virusul hepatitei C și aproximativ 2,5 mii cu ciroză hepatică provocată de virusul nominalizat [6, 8]. În același timp, potrivit datelor instituțiilor internaționale, Republica Moldova se află pe primul loc în lume după mortalitatea prin ciroze hepatice – 71,2 cazuri de deces la 100 000 populație [4].

În contextul celor relatate, are o mare importanță abordarea complexă a măsurilor profilactice, antiepidemice, de tratament și de control al hepatitelor virale parenterale. În acest scop a fost elaborat al patrulea Program Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2017-2021 (aprobat prin HG nr. 342 din 26.05.2017), care are drept obiectiv principal reducerea în continuare a morbidității prin hepatitele virale B, C și D acute, cronice și prin ciroze, precum și minimizarea consecințelor socioeconomice ale acestora [4].

Material și metode

Pentru evaluarea procesului epidemic indus prin hepatitele virale parenterale acute, au fost

utilizate datele statistice din formularul 2 *Privind unele boli infecțioase și parazitare înregistrate în RM*, din formularul 5 *Darea de seamă privind vaccinările* și din anuarele statistice ale Agenției Naționale de Sănătate Publică (ANSP). Totodată, au fost folosite materialele și rezultatele cercetărilor științifice la prezența markerilor virusurilor hepatitelor B, C și D, efectuate prin reacții imuno-enzimatice ELISA, pe parcursul mai multor ani, de către angajații Laboratorului de infecții hemotransmisibile al ANSP. În studiu au fost aplicate metode epidemiologice, analitice și statistice de cercetare.

Rezultate și discuții

În majoritatea statelor dezvoltate și în cele în curs de dezvoltare, măsurile de control și de răspuns la hepatitele virale sunt stipulate în documente de politici, de exemplu strategii, planuri-cadru și programe naționale. În Republica Moldova, tradițional măsurile de combatere și prevenire sunt stipulate în Programele naționale de combatere a hepatitelor virale B, C și D, aprobate prin hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova [1–4]. Ca urmare a realizării primelor trei Programe, dar și a prezentului program pe parcursul anului 2017, se observă o tendință vădită de diminuare a morbidității prin hepatite virale parenterale acute (*figura 1*).

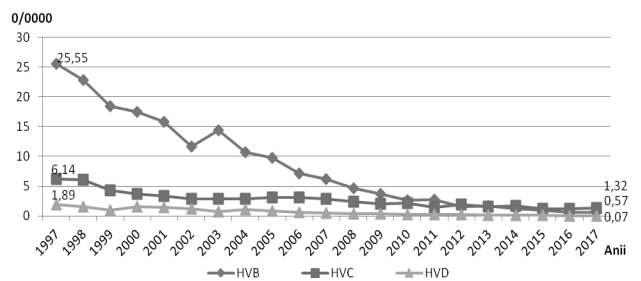

Figura 1. Dinamica morbidității prin HVB, C și D acute, anii 1997-2017

Astfel, indicele morbidității prin hepatita virală B acută s-a redus de la 25,55 la 100 000 populație în 1997 până la 0,57 în 2017; prin hepatita virală C, respectiv, de la 6,14 până la 1,32; prin hepatita virală D – de la 1,89 până la 0,07 în 2017. Totodată, pe fondul acestei diminuări a nivelului de morbiditate, mai ales ca urmare a vaccinării contra HVB și a măsurilor nespecifice de profilaxie, se constată o majorare relativă a ponderii hepatitei virale C acute în structura morbidității prin hepatite virale parenterale acute (*figura 2*). Conform datelor statistice, în Republica Moldova, în anul 2017 au fost înregistrate în total 3810 cazuri de hepatite virale, inclusiv 682 (17,90%) cazuri hepatite virale de forme acute și 3128 (82,09%) cazuri de forme cronice.

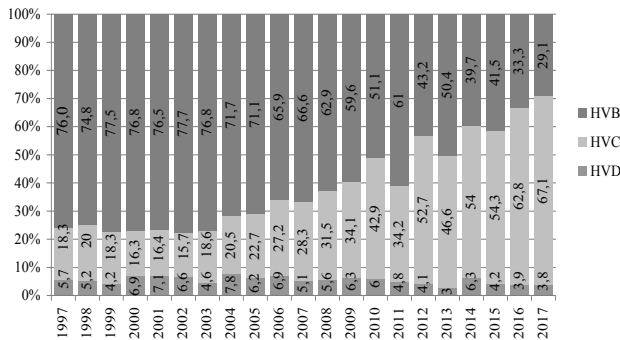

Figura 2. Pondere HVB, HVC și HVD în numărul total de hepatite virale acute parenterale, perioada 1997-2017

Dacă în anul 1997, la inițierea primului Program de combatere a hepatitelor virale, cea mai mare pondere îi revenea hepatitei virale B acute – 76,0%, atunci odată cu aplicarea vaccinării universale a nou-născuților, inițiate în toamna anului 1994, și cu vaccinarea contra HVB a persoanelor din grupele cu risc sporit, ponderea acesteia s-a diminuat până la 29,1% în prezent. Din totalul hepatitelor virale parenterale, pe parcursul anilor doar ponderea hepatitei virale C acute se majorează – de la 18,3% în anul 1997 până la 67,1% în 2017, dar, după cum menționam mai sus, această majorare este una relativă. Această creștere probabil poate fi explicată prin optimizarea sistemelor de diagnosticare clinică și paraclinică, în special prin utilizarea metodelor de diagnostic de laborator de ultimă generație. În ceea ce ține de ponderea hepatitei virale D acute, aceasta a avut un trend de diminuare în perioada luată în calcul; astfel, dacă în anul 1997 ponderea HVD acute constituia 5,7%, atunci până în 2017 aceasta s-a redus până la 3,8%.

Pentru diminuarea morbidității prin hepatite virale parenterale este primordială stabilirea corectă a diagnosticului acestora. În acest context, prezentul Program prevede la obiectivul specific nr. 1 „dezvoltarea serviciilor de diagnostic de laborator și de screening al hepatitelor virale B, C și D, precum și majorarea, până anul 2021, a ratei de depistare timpurie a persoanelor infectate cu virusurile nominalizate”. Pentru realizarea acestui obiectiv, în anul 2017, Compania Națională de Asigurări în Medicină a încheiat contracte în sumă de peste 18 milioane lei cu cinci instituții medico-sanitare prestatoare de servicii medicale de înaltă performanță. Contractarea celor cinci instituții medico-sanitare s-a bazat pe considerentele accesibilității serviciilor medicale pe întreg teritoriul Republicii Moldova, respectând principiul teritorial.

Tot în vederea realizării acestui obiectiv, pentru determinarea genotipului virusului hepatitei C la persoanele din grupele cu risc sporit de infectare au fost efectuate 5117 teste, pentru care s-au alocat circa 1,6 milioane lei.

Un efect deosebit în reducerea morbidității prin HVB acută a fost constat odată cu realizarea vaci-

nării contra acestei infecții a grupelor cu risc sporit de infectare, fapt prevăzut în obiectivul 2 al prezentului Program, care prevede „reducerea cu 50%, până în anul 2021, a incidenței și prevalenței hepatitelor virale B, C și D acute și cronice și a cirozelor hepatice cauzate de virusurile nominalizate”, inclusiv prin profilaxia specifică contra HVB. Îmbucurătoare în acest context este menținerea nivelului relativ înalt de acoperire vaccinală la persoanele din grupele cu risc sporit (figura 3).

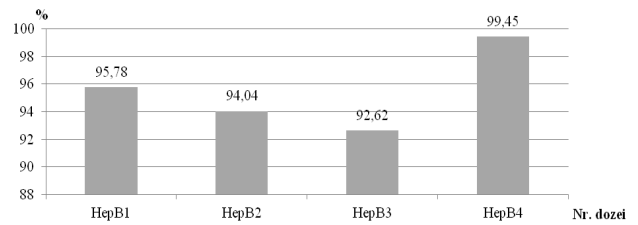

Figura 3. Pondere persoanelor din grupele cu risc sporit de infectare, vaccinate contra hepatitei virale B, în anul 2017

În acest sens poate servi drept exemplu anul 2017, atunci când contra HVB au fost vaccinate, din rândul persoanelor cu risc sporit de infectare, cu prima doză – 20.807, cu a doua – 22.680, cu a treia – 20.957 și cu a patra – 3457, ori un total de 67.901 doze aplicate.

Pentru anul 2018, în conformitate cu prezentul Program și cu Ordinul MSMPs nr. 898 din 24.11.2017, este planificată vaccinarea contra HVB a 27.950 persoane din grupele de risc.

Rezultatele vaccinării consecvente a persoanelor din grupele cu risc sporit de infectate pe parcursul ultimilor ani s-au reflectat în nivelul decelării markerilor hepatitelor virale B și C la persoanele nominalizate. La acest capitol, în contextul realizării prezentului Program, în special a obiectivului 5 al acestuia, care prevede „realizarea, în perioada 2017-2021, a cercetărilor științifice și științifico-practice privind hepatitele virale B, C și D, cu perfecționarea măsurilor de supraveghere și răspuns, pentru a reduce riscul de transmitere”, au fost obținute rezultatele prezentate în figura 4.

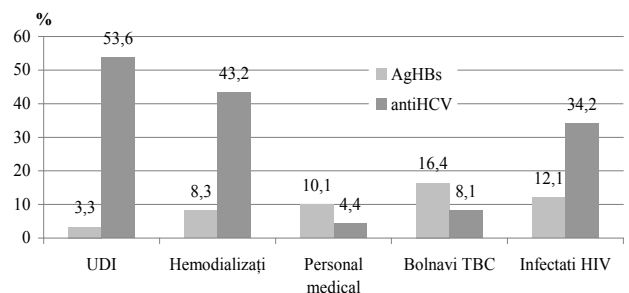

Figura 4. Nivelul de decelare a markerilor AgHBs și anti-HCV la persoanele din grupele cu risc, testate în anul 2017

La utilizatorii de droguri injectabile, nivelul de decelare al markerului AgHBs a fost de doar 3,3%, comparativ cu un nivel al seroprevalenței markerului anti-HCV de 53,6%. La pacienții hemodializați investigați la prezența celor doi markeri, nivelurile seroprevalenței au fost următoarele: AgHBs – 8,3% și anti-HCV – 43,2%. Cu părere de rău, la personalul medical investigat persistă nivele înalte ale seroprevalenței celor doi markeri: AgHBs – 10,1%; anti-HCV – 4,4%; de asemenea, și la pacienții cu tuberculoză, la care markerul AgHBs a fost stabilit în 16,4% cazuri, iar anti-HCV – 8,1%. În ambele cazuri este recomandabilă folosirea cât mai largă a instrumentarului de unică folosință, această măsură aducând beneficii nu doar din punct de vedere medical, dar și social.

La persoanele HIV pozitive se atestă nivele înalte ale seroprevalenței ambilor markeri: AgHBs – 12,1%; anti-HCV – 34,2%, fenomen care indică asupra probabilității înalte de transmitere concomitentă a infecțiilor parenterale (hemotransmisibile: HIV+HVB+HVC).

Din cauza morbidității înalte, în grupele cu risc sporit de infectare cu HVB și HVC este necesar de a implementa integral tot spectrul de măsuri antiepidemice și profilactice, stipulate în Programul Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D, în special pentru contingentele nominalizate.

Controlul și combaterea hepatitelor virale parenterale nu pot fi eficiente fără măsuri de tratament oportune. Astfel, al treilea obiectiv al prezentului Program propune „asigurarea accesului a cel puțin 50% din pacienții cu hepatite virale B, C și D din Republica Moldova la servicii calitative de tratament și îngrijire continuă până în anul 2021”. În acest sens, odată cu inițierea Programului pe parcursul anului 2017, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a dat start, prin intermediul a trei ordine, campaniei de tratament antiviral al bolnavilor de hepatite cronice și ciroze hepatice virale B, C, D pe teritoriul întregii țări. Astfel, la începutul lunii martie 2017 au fost înrolați în tratament 3431 de persoane cu HVC, 180 pacienți cu HVB și 52 cu HVD. În luna iulie a anului 2017 a fost semnat cel de al patrulea ordin al MSMPS, prin care au fost înrolate în tratament 4400 de persoane cu HVC, 830 pacienți cu HVB și HVD. La moment, în tratament se află și 20 de copii.

Per total, la 26 ianuarie 2018 au fost depuse 12000 de dosare, 8668 de pacienți au fost înrolați în tratamentul antiviral, iar până acum au finalizat terapia 7000 de bolnavi, din care 6700 s-au vindecat. În ceea ce ține de HVB și HVD, la moment sunt înrolați în tratament 1070 de pacienți, cu utilizarea schemelor eficiente ce conțin preparate de ultimă generație. De asemenea, s-au diminuat esențial costurile pentru preparatele antivirale folosite.

Un aspect foarte important în profilaxia hepatitelor virale B, C și D îl constituie realizarea obiectivului 4 al prezentului Program, care stabilește efectuarea „informării continue, până în anul 2021, cu ridicarea gradului de alertă a fiecărei persoane, îndeosebi în rândul grupelor cu risc sporit de infectare, și a comunității privind hepatitele virale B, C și D”. Acest obiectiv este primordial în atingerea scopului prezentului Program, cu acțiuni axate pe comunicare. Cel mai remarcabil eveniment la compartimentul dat poate fi considerat marcarea, la data de 28 iulie 2017, a Zilei Mondiale a Hepatitei, cu genericul *Elimină hepatita*, cu implicarea mass-mediei, comunităților, societății civile etc. În cadrul acestora au fost organizate și desfășurate activități de informare, educare și sensibilizare a populației privind prevenirea hepatitelor virale.

În scopul sporirii gradului de alertă a fiecărei persoane, îndeosebi în rândul grupelor cu risc sporit de infectare, și a comunității privind prevenirea hepatitelor virale B, C și D, au fost organizate 272 de seminare de instruire, în cadrul cărora au fost instruiți 13.185 de persoane, au fost elaborate 374 de materiale metodico-informative, la posturile de televiziune au fost translate 23 emisiuni, la radio s-au difuzat 25 emisiuni, în presă au fost publicate 35 de articole. De asemenea, au fost susținute 3240 prelegeri, 86.494 convorbiri, elaborate 380 de buletine sanitare și desfășurate 207 activități în comunități.

În final, este important de menționat că consolidarea tuturor acțiunilor, stipulate în documentele normative naționale și internaționale în vigoare, privind diagnosticarea, tratamentul și profilaxia hepatitelor virale B, C și D va contribui la reducerea morbidității, invalidității și mortalității prin hepatitele virale B, C și D acute la nivelul indicilor caracteristici țărilor Uniunii Europene.

Concluzii

1. Actualmente, procesul epidemic prin hepatitele virale parenterale acute are o tendință de descreștere, care va fi menținută și în viitor, ca urmare a implementării în continuare a măsurilor antiepidemice și profilactice, stipulate în *Programul național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2012-2017*.

2. Consolidarea și realizarea integrală a tuturor acțiunilor stipulate în documentele normative naționale și internaționale în vigoare privind diagnosticarea, tratamentul și profilaxia hepatitelor virale B, C și D vor contribui la reducerea morbidității, invalidității și mortalității cauzate de hepatitele virale B, C și D acute la nivelul indicilor caracteristici țărilor Uniunii Europene.

3. Prevenirea și combaterea hepatitelor virale, realizate prin Programele naționale aprobate la nivel de guvern, demonstrează că această problemă face parte din politicile prioritare ale sănătății publice, orientate asupra reducerii incidenței, invalidității și mortalității prin hepatitele virale B, C și D.

Bibliografie

1. Hotărârea Guvernului nr. 507 din 2 iunie 1997 *Privind Programul Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997; nr. 43-44, art. 468.
2. Hotărârea Guvernului nr. 1143 19 din octombrie 2007 *Cu privire la Programul Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2007-2011*. În: Monitorul Oficial, 2007; nr. 175-177, art. 1217.
3. Hotărârea Guvernului nr. 90 din 13 februarie 2012 *Privind aprobarea Programului Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2012-2016*. În: Monitorul Oficial, 2012; nr. 34-37, art. 115.
4. Hotărârea Guvernului nr. 342 din 26.05.2017 *Privind aprobarea Programului Național de combaterea a hepatitelor virale B, C și D pentru anii 2017-2021*. În: Monitorul Oficial, 2017; nr. 277-288, art. 702.
5. Spînu C., Holban T., Sajin O. ș.a. *Hepatite virale și HIV (aspecte etiologice, epidemiologice, clinice, diagnostic de laborator, tratament și profilaxie)*. Monografie. Chișinău: Tipografia AȘM, 2013, 296 p.
6. Spînu C., Sajin O. *Hepatita virală C în grupurile cu risc sporit de infectare*. Monografie. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, 208 p.
7. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs164/en/>
8. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs204/en/>

Octavian Sajin, șef laborator,
Agenția Națională pentru Sănătate Publică,
tel: 069815023
e-mail: octavian.sajin@cnspl.md